

Asia: VN/33301/2025

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan avointen korkeakouluopintojen aikaista työttömyysturva-oikeutta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleiset kommentit

Business Oulu -liikelaitos kiittää mahdollisuudesta lausua, ja pitää esitettyjä muutoksia pääosin kannatettavina. Lyhytkestoisten avoimien korkeakouluopintojen opiskelun edistäminen on kannatettavaa, ja tuo työnhakijoille nopean väylän päivittää osaamistaan. Pidämme myös kannatettavana lainsäädännön selkiyttämistä sekä työmäärän vähentymistä työttömyysturvan selvittelyssä.

Hallituksen esitys perustelee alle 25-vuotiaiden kotoutujanuorten omaehtoisina työttömyysetuudella tuettuina opintoina suoritettavien avoimen korkeakouluopintojen poistamista laista yhdenmukaisuudella ja yhdenvertaisuudella muihin alle 25-vuotiaisiin nähden. Tämä perustelu on ristiriidassa kotoutumisen ja kotoutumisen edistämisen käsitteiden ja perusajatusten kanssa, koska oikeus kotoutumissuunnitelmaan on tietyn ihmisryhmän positiivista erityiskohtelua vieläpä jo 1.1.2025 lähtien lyhentyneenä aikana (lähtökohtaisesti kahden vuoden oikeus kotoutumissuunnitelmaan). Kotoutumisen edistämisen palveluvalikoiman laajuus tutkimusten mukaan välittyy kotoutumisajan jälkeen positiivisina vaikutuksina julkistalouteen sekä maahanmuuttaneiden työllisyyteen, osallisuuteen ja hyvinvointiin.

Esityksen riskeinä voi nähdä myös työttömyysetuudelta päätoimisiin opintoihin opintotuella siirtymisen hidastumisen taloudellisen kannustavuuden näkökulmasta, opiskelun myötä työmarkkinoille siirtyminen voi myös hidastua, lisäksi opiskelu voi kohdistua huonosti työllistävälle aloille ja tällöin opinnot eivät tuo mukanaan työmarkkinoiden tarvitsemaa osaamista ja työllistymistä edistävää vaikutusta.

2. Huomionne työttömyysturvalain muutoksista

Ehdotamme, että yli 25-vuotiaiden mahdollisuutta suorittaa rajattomasti avoimen yliopiston ja avoimen ammattikorkeakoulun opintoja rajattaisiin kuitenkin siten, että mahdollisuus ei koskisi koko tutkinnon suorittamista avoimina korkeakouluopintoina. Katsomme, että tällä esityksellä pyritään pääosin mahdollistamaan nimenomaan verrattain lyhyiden opintojaksojen suorittaminen. Esimerkiksi ammatillinen koulutus jätetään tämän muutoksen ulkopuolelle sillä perusteella, että suoritettavat opinnot ovat tyypillisesti 1,5 vuotta verrattuna avoimiin korkeakouluopintoihin, joissa keskimääräinen kesto tällä hetkellä on 1,5 kuukautta. Jos myöhemmin kuitenkin mahdollistuu esimerkiksi koko tutkinnon suorittaminen avoimina korkeakouluopintoina, kyseessä ovat jo huomattavasti pidemmät opinnot.

3. Huomionne työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muutoksista

Ei huomioita.

4. Huomionne esityksen vaikutuksista ja vaikutusarvioista

Esitys poistaisi alle 25-vuotiaiden kotoutujien kohdalla mahdollisuuden opiskella avoimia korkeakouluopintoja kotoutujan omaehtoisina työttömyysetuudella tuettuina opintoina. Nykytilanteessa ko. opinnoissa on vain vähäinen määrä osallistujia, mutta palvelu mahdollistaa siitä huolimatta joustavan ja nopean mahdollisuuden kouluttautua jo kotoutumisajalla.

Alle 25-vuotiaiden työnhakijana olevien kotoutujanuorten kohdalla tulee nostaa esille ukrainalaiset nuoret, jotka ovat saapuneet maahan alle kolmen vuoden sisällä ja ovat alaikäisenä Suomessa jo suorittaneet peruskouluopintoja tai muita opintoja, mutta tulevat ikänsä vuoksi vasta nyt työnhakijaksi ja työvoimaviranomaisen kotoutumista edistävien palveluiden piiriin. Monen ukrainalaisen nuoren tavoitteena on pääsy korkeakouluopintoihin Suomessa ja yksi polku niihin kulkee avoimien korkeakouluopintojen kautta, joiden mahdollisuutta ei tulisi poistaa alle 25-vuotiaiden kotoutujanuorten kohdalla. Ukrainalaisten nuorten kotoutumisen ja työllistymisen polkuun on jo nyt vaikuttanut suuresti EU-tasolla tehdyt päätökset myöntää ukrainalaisille määräaikaista tilapäistä suojelua. Tämä on hidastanut ukrainalaisten kotoutumista ja vaikuttanut työvoimaviranomaisten ukrainalaisille tarjoamien kotoutumispalveluiden laajuuteen erityisesti vuosi 2022–23.

Alle 25-vuotiaiden kotoutujanuorten kohdalla tulee ottaa huomioon muiden hallituksen esitysten vaikutukset kotoutumiseen - mikä on kotoutumista edistävien palveluiden kokonaistilanne vuonna 2027? Hallituksen esitys kotoutumispalvelujen uudistamiseksi siirtäisi läpi mennessään lukutaitokoulutuksen työvoimaviranomaisten järjestämisvastuulle ja keskittäisi kotoutujista maksettavien valtionkorvausten rahoitusta kunnille. Tämä muutos todennäköisesti vähentäisi erityisesti kotoutujien omaehtoisia opintoja järjestävien vapaan sivistystyön oppilaitosten rahoitus pohjaa eli esitys on osa kokonaisuutta, jossa vähennetään kotoutujan työttömyysetuudella tuettavien omaehtoisten opintojen vaihtoehtoja.

Yksi esityksen vaikutusarvion keskeisistä epävarmuuksista liittyy hallituksen puoliväliriihessä 2025 tekemään linjaukseen, jossa tutkinnon suorittaminen avoimilla korkeakouluopinnoilla tullaan myöhemmin mahdollistamaan. Tällä hetkellä avoimen väylän kautta siirtyy vuosittain tutkinto-opiskelijaksi noin 6 000 opiskelijaa. Määrä on nykyisin melko vähäinen, mikä rajoittaa mahdollista riskiä opintoetuksien korvautumisesta työttömyysetuudella.

5. Miten arvioitte tutkinnon suorittamista koskevan esityksen ja työttömien avoimen opiskelun helpottamisen yhteisvaikutuksia? Pidätkö todennäköisenä, että avointen korkeakouluopintojen kautta tutkinnon suorittavien osuus tulee kasvamaan merkittävästi verrattuna nykyisen avoimen väylän volyyymiin?

Hallitus nosti keväällä 2024 avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksuja 15 eurosta 45 euroon yhtä opintopistettä kohden. Toistaiseksi maksuja on korotettu maltillisesti.

Avoimia korkeakouluopintoja on tarjolla myös maksuttomina, ja oletettavasti juuri näitä opintoja suorittaisi jatkossa yhä useampi. Mahdollisuus suorittaa maksuttomia opintoja vaihtelee aloittain, mutta jos maksuttomia opintoja on tarjolla runsaasti tietystä tutkinnosta, laskee se toki koko tutkinnon suorittamisen kustannuksia. Näissä tilanteissa laajempien opintojen suorittaminen voi lisääntyä verrattuna aiempaan tilanteeseen.

Opintojen maksullisuus rajaa kuitenkin opintoja suorittavien määrää. Arvioimme, että avointen korkeakouluopintojen kautta tutkinnon suorittavien osuus tulee kuitenkin jonkin verran kasvamaan.

Hallitus nosti keväällä 2024 avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksuja 15 eurosta 45 euroon yhtä opintopistettä kohden. Toistaiseksi maksuja on korotettu maltillisesti.

6. Miten arvioitte, että tutkinnon suoritusoikeus avoimien korkeakouluopintojen kautta muuttaisi opintomaksuja

Ei kommentoitavaa.

Kuosmanen Heli
Oulun kaupunki - Työllisyyspalvelut